

Günter Johannes Stipa
80-vuotias

G. J. Stipa

Professori Günter Johannes Stipa täytti 27. marraskuuta 1987 80 vuotta.

Johannes Stipa on syntynyt Königs-
hüttessä Ylä-Sleesiassa ja tullut ylioppi-
laaksi Beuthenin humanistisesta lukios-
ta, minkä jälkeen hän opiskeli vuoteen
1932 saakka filosofiaa Valkenburgin ka-
tolisessa korkeakoulussa Hollannissa.
Vuodet 1932–40 hän toimi muutamia
keskeytyksiä lukuun ottamatta opettaja-
na Tallinnassa. Tänä aikana hän alkoi
opetella viron kieltä sekä pani alulle
suomalais-ugrilaisten kielten opinnot.
Vuosina 1940–41 hän opiskeli Wienin
yliopistossa katolista teologiaa. Suoma-
lais-ugrilaisen kielitieteen opiskeluun
hän pääsi uudestaan käsiksi vasta toisen
maailmansodan jälkeen Göttingenissä
professori Julius von Farkasin johdolla.
Tutkimuksellaan »Die russischen Lehn-
wörter im Mokschamordwinischen und
ihre Beziehung zur russischen Sprach-

Katsauksia

entwicklung» hän väitteli slavistiikan ja suomalais-ugrilaisen filologian tohtoriksi vuonna 1949 Göttingenin Georg-Augustin yliopistossa. Tämän tutkimuksen tärkeimmät osat hän on julkaissut myöhemmin nimellä »Phonetische Wechselwirkungen zwischen Mokschamordwinisch und Russisch» (UJb. 24 ja 25, 1952–53).

Vuonna 1949 Stipa muutti Suomeen ja toimi aluksi saksan kielen lehtorina Helsingin yliopistossa. Vaikka tämä virka kokonaan vaati hänen työpanoksensa, hän ehti kuitenkin menestyksellisesti jatkaa suomalais-ugrilaisia tutkimuksiaan. Professori Erkki Itkosen johdolla hän harjoitti ennen kaikkea permin tutkimuksia, jotka tuottivat monografian »Funktionen der Nominalformen des Verbs in den permischen Sprachen» (SUST 121, 290 s.). Tällä huomiota herättäneellä teoksellaan Stipa habilitoitui vuonna 1960 Göttingenissä yliopiston suomalais-ugrilaisen seminaarin silloisen aineentuntijan professori Aulis J. Joen johdolla. Vuodesta 1961 lähtien – aluksi dosenttina, vuodesta 1966 ylimääräisenä professorina aina eläkkeelle jäämiseensä saakka – hän joka kesälukukausi piti Göttingenin yliopistossa luentoja fennougristiikasta. Tuo aika pysyy hänen entisten oppilaidensa kiitollisessa muistossa. Vuonna 1970 Stipa nimitettiin Göttingenin yliopiston honoraari-professoriksi. Tästä lähtien hänen toimintansa suomalais-ugrilaisen kielitieteen alalla onkin keskittynyt Helsinkiin, missä hän vuodesta 1967 on toiminut dosenttina.

Kahdeksankymmenvuotiaana täysin palvelleena professorina Günter Johannes Stipa voi katsoa taaksepäin opetuksen ja tutkimuksen piirissä vietettyä elämänsä. Hän on kasvattanut lukuisia saksan kielen opiskelijoiden sukupolvia, eikä hän varsinaisessa tutkimustyössäänkään ole ollut kamarioppinut: esitelmä- ja tutkimusmatkat ovat vieneet hänet yhä uudestaan muihin maihin. Hänen tutkimusmatkoistaan on ennen muuta mainittava oleskelu Komin neu-

vostotasavallassa marras-joulukuussa 1961 (vrt. Vir. 1962 s. 61–68). Tämä matka näyttää merkinneen käännekohtaa hänen tieteellisille harrastuksilleen: sen jälkeen hän on julkaissut vähitellen tutkimuksia, jotka ovat ulottuneet arkeologiaan, kulttuurihistoriaan ja kansatieteeseen. Erityistä huomiota laajalti alamme pienten piirien ulkopuolellakin herätti hänen jo vuonna 1960 julkaisemansa tutkimus »Der Ursprung der permischen Schrift» (ZDMG 110 s. 342–364), jossa hän osoittaa permiläisiranilaisten kosketusten ulottuneen Komin alueelle saakka sekä todistaa kirjainten nimitysten perusteella välittäjiksi gruusialaiset yhteydet. Artikkelissa »Zum Kulturbereich der syrjänischen Kerbkalender» (FUF 36 s. 181–207) Stipa yrittää selvittää laajalle levinneen syrjäniläisen ajanlaskimen, pykälälenterin, etenemisteitä ja osoittaa sen syntypaikaksi lopulta keskiajan ortodoksiset kreikkalaisluostarit. Tutkimuksessa »Der Weltursprungsmythos des Kalevala» (Fabula 5 s. 1–14) hän jäljittää vaistokkaasti maailmanluomismyytin motiiveja Välimerelle ja Aasiaan saakka, selvittää niiden uudelleenmuotoamisen ja varioivan yhdistelyn historiallista kehitystä sekä luonnehtii Lönnrotin roolia ja työtappaa eepoksen syntyprosessissa.

Stipan työt osoittavat, että hänellä on kykyä löytää sopivia tieteellisesti kiinnostavia ongelmia. Hän tuntee kirjallisuutta laajalti ja perusteellisesti, ymmärtää olennaiset seikat ja osaa käyttää lähteitään selkeästi ja omintakeisesti. Hänen habilitaatiotyönsä sisältää ensimmäisen kokonaisuutensa sekakoosteista ja laajalle haarautuvasta aineistosta; sen hän on järjestänyt ja tulkinut ugrilaisen ja yleisen kielentutkimuksen kannalta havainnollisesti. Tämän kielitieteellisen pääteoksen lisäksi sisältyy hänen bibliografioihinsa (1949–77 ja 1978–86, Finnisch-Ugrische Mitteilungen 2, 1978 ja 11, 1987) lukuisia selvityksiä, ennen kaikkea permiläistutkimuksen alalta. Näillekin töille on luonteenomaista metodinen panos, pyrkimys

Katsauksia

kielen keinoin selittää tutkittavat seikat sekä sitkeä halu selvittää kielellisten ilmiöiden syyt.

Viime luomisjaksonaan Stipa on aina vain innokkaammin käsitellyt tieteenhistorian kysymyksiä. Hänen pääkiinnostunaan on tietenkin ollut suomalais-ugrilaisen kielitieteen ja sen lähialojen historia. Hän on mm. onnistunut löytämään tähän saakka tuntemattomia kielen muistomerkkejä.

Jo varsinaisen työpäivänsä päättäenäänä Günter Johannes Stipa pyrkii yhtä energisesti kuin ennenkin kohti tieteellisiä tavoitteitaan. Hänen lähisuunnitelmiinsa kuuluu suomalais-ugrilaisen kielitieteen historiaa käsittelevän suurehkon monografiatyön päättäminen. Tästä eteenpäin seuraavat professori Stipaa hänen ystäviensä ja työtoveriensa parhaat toivotukset.

ISTVÁN FUTAKY